

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO OPPDRAGSRAPPORT | NIBIO COMMISSIONED REPORT

VOL.: 1 nr.: 18, 2015

SKJØTSELSPLAN FOR KYSTLYNGHEI

Røssøya, Lurøy kommune, Nordland

Annette Bär & Thomas Holm Carlsen
Tjøtta

FORORD

Utarbeiding av skjøtselsplanen har blitt gjennomført på oppdrag fra beitebruker og Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel av kystlynghei på Røssøya i Lurøy kommune, og skal være i samsvar med faggrunnlaget for kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2012).

Generell del (A) er hentet ut fra faggrunnlaget for kystlynghei, og er ikke forfattet av undertegnede.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal (Jordal 2014).

Takk til beitebrukeren Yngve Bentzen og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid og for verdifull informasjon og tilbakemeldinger i forbindelse med utarbeiding av planen.

Tjøtta, 28.11.2015

Annette Bär

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

INNHold

SAMMENDRAG	6
A. GENERELL DEL – KYSTLYNGHEI	7
Ulike utforminger av kystlynghei	7
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle kystlyngheier	8
B. SPESIELL DEL: RØSSØYA	12
SØKBARE EGENSKAPER	12
OMRÅDEBESKRIVELSE	13
SKJØTSELSPLAN	15
KILDER	18
VEDLEGG	19
VEDLEGG 1 – KART MED AREALAVGRENSNING	20
VEDLEGG 2 – KART MED SKJØTSELSTILTAK	21
VEDLEGG 3 – BILDER	22
VEDLEGG 4 – SVIING SOM SKJØTSELSMETODE, INKL. RETNINGSLINJER FOR SVIING	24
Lyngsviing som skjøtselsmetode – en kort introduksjon	24
Retningslinjer for sviing	25

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

TITTEL/TITLE

SKJØTSELSPLAN FOR KYSTLYNGHEI. RØSSØYA, LURØY KOMMUNE, NORDLAND

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

ANNETTE BÄR & THOMAS HOLM CARLSEN

DATO/DATE:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKT NR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
20.11.2015	Åpen	630016	
RAPPORT NR. /REPORT NO.:	ISBN-NR./ ISBN-NO:	ANTALL SIDER/ NUMBER OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NUMBER OF APPENDICES:
1(18) 2015	978-82-17-01473-7	28	4

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Kystlynghei, sviing, beiting, skjøtsel,
sitkagran

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG:

Rapporten gir en beskrivelse av kystlyngheilokaliteten på Røssøya i Lurøy kommune, og anbefalt skjøtsel av kystlyngheia.

Beskrivelsen av vegetasjon og naturtypeutformingene baserer seg på kartlegging sommeren 2013. Skjøtselsplandelen er utarbeidet i 2015. Skjøtselsplanen anbefaler tiltak for skjøtsel i form av beiting med både NKS og GNS. Røsslyngbestanden er stort sett i god hevd men lyngsviing kan testes ut jfr. vedlagt sviplan. Videre spredning av sitkagran i lokaliteten skal unngås og eksisterende oppvekst skal fjernes. Lauvoppslag skal ikke øke og bør fjernes manuelt.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Lurøy

STED/LOKALITET:

Røssøya

GODKJENT / APPROVED

PROSJEKTLEDER / PROJECT LEADER

NAVN/NAME

NAVN/NAME

SAMMENDRAG

Rapporten gir en beskrivelse av kystlyngheilokaliteten på Røssøya i Lurøy kommune, og anbefalt skjøtsel av kystlyngheia.

Beskrivelsen av vegetasjon og naturtypeutformingene baserer seg på kartlegging sommeren 2013. Skjøtselsplandelen er utarbeidet i 2015. Skjøtselsplanen anbefaler tiltak for skjøtsel i form av beiting med både NKS og GNS. Røsslyngbestanden er stort sett i god hevd men lyngsviing kan testes ut jfr. vedlagt sviplan. Videre spredning av sitkagran i lokaliteten skal unngås og eksisterende oppvekst skal fjernes. Lauvoppslag skal ikke øke og bør fjernes manuelt.

Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Nordland.

A. GENERELL DEL – KYSTLYNGHEI

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Den ble skapt i de ytterste, oseaniske strøkene langs Norges kyst der klimaet er så mildt at småfe kan gå ute hele året eller det meste av året. Om sommeren beitet også storfe i lyngheia og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene brent slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en eviggrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som forplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan også spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strakk seg fra Lofoten til Kristiansand (eller muligens Grimstad). Også på noen få øyer i ytre Oslofjorden finnes det noe lynghei, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Artsdatabanken 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Kystlyngheiene er egentlig ikke bare en naturtype, men en landskapstype som utgjøres av åpne arealer med en blanding av heivegetasjon, myr, havstrand, eng og knauser. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlanterhavskysten helt ned til Portugal. Også i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligst kystlyngheier og dermed et spesielt forvaltningsansvar for dem. Brann, beite og økologisk variasjon (fuktighet, pH) gir til sammen et stort mangfold av økologiske nisjer i lyngheisystemet, som igjen gir rom for en rekke arter og økotyper spesielt tilpasset bestemte deler av lyngheisyklusen. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem, er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også arts mangfoldet med kalkinnholdet i jorda (pH), spesielt de skjøtselsavhengige artene.

Ulike utforminger av kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Naturtyper i Norge (NiN), deler på grunnlag av vannmetning og kalkinnhold inn kystlynghei i seks grunntyper: kalkkysthei, intermediær kysthei og kalkfattig kysthei (dvs. tørrheier) samt kalkfuktigkysthei, intermediær fuktigkysthei og kalkfattig kystfuktigkysthei (dvs. fuktheier). (www.naturtyper.artsdatabanken.no)

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, tyttebær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Fuktigkysthei skiller seg fra tørrheier ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkeling, klokkebær, rome og bjønnskjegg. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke.

I det følgende gis det en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i fuktighet og kalkinnhold.

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkelyg, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng (NT på Rødlista 2010), som er frostmfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

I nord dvs. fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåtestarr og torvull er også vanlig. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle kystlyngheier

Skjøtsel

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau sees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Det er best både for sauen og vegetasjonen om avsviingsområdene ikke er for store. Med store avsviingsområder minker det

biologiske mangfoldet og sauene får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passende balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område, dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivevegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden"), dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye, er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Man må sørge for å ha brannslukkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og når det er tørt eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man skaffe profesjonell hjelp, i hvert fall første gangen.

Restaurering

I gammel lynghei, dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå forttere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

Beiting og dyrevelferd

Ved vurdering av områder med kystlynghei med omsyn til egnethet og kvalitet som beite, må forhold som vegetasjon, mengde og kvalitet av beiteplanter, tilgang på vann, mulighet for å søke ly/skygge m.m. vurderes. Tilgjengelighet med tanke på tilsyn skal også vurderes. Det stilles krav om at det er tilstrekkelig beitegrøde til at dyrenes behov for energi, protein og mineral dekkes både med hensyn til vedlikeholdsfôr og tilvekst, og at antall dyr i ulike deler av beitesesongen tilpasses beitegrunnlaget.

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er en hardfør, lett sau som er tilpasset utegangerdrift i store deler av året, eller hele året der og når det er vilkår for det. Krav til beitekvalitet er gjeldende ved hold av gammelnorsk sau og utegangerdrift. Driften skal være tuftet på et opplegg som sikrer god dyrevelferd. Driftsformen helårs utegangerdrift krever godkjenning fra Mattilsynet, og det forutsetter driftsopplegg og tilsyn som tar høyde for situasjoner med behov for tilleggsfôring og ly/enkelt dyrerom.

Ved kombinasjon av område med milde vintre, tilstrekkelig areal og velkjøttet beite med kystlynghei greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Om nødvendig må tilslipp av vær ordnes slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Vinterbeite til utegangersau må ha tilstrekkelig med lynghei av god kvalitet. Unge skudd av røsslyng er viktigste vinterbeiteplanta, men tilgang på starr, gras som de finner innimellom m.m. er betydningsfullt for det samlede næringsopptaket om vinteren. Innholdet av protein i fôret er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren, uten at dette er kritisk. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Tilveksten på lam og sauer av gammelnorsk sau ved helårs utegangerdrift i kystlynghei på Vestlandet og Sør-Trøndelag er undersøkt i et forskningsprosjekt. Tilveksten på lammene var høyere i flere av de undersøkte lokalitetene i Trøndelag enn i Hordaland og Sogn og Fjordane. Det kan være flere grunner til dette, bl.a. har god tilgang på grasområder stor betydning for lammenes tilvekst, men også berggrunn og jordsmonn er faktorer som spiller inn. I noen av lokalitetene på Vestlandet ble det gjort undersøkelser der en så på tilveksten både hos lam og sauer i mer oppdelte perioder. Disse registreringene viste at det var liten tilvekst på lam fra sist i august til først i oktober, men at tilveksten på gimrer og sauer var tilfredsstillende og at disse bedret holdet utover høsten.

I Vestlandsfylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er situasjonen at en god del av villsaualammene fra kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakt. Disse lammene som ikke er slaktemodne må overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten.

Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytting til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

For mer utfyllende informasjon om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på Miljødirektoratets hjemmesider:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

Annen aktuell litteratur

Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.

Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.

B. SPESIELL DEL: RØSSØYA

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Røssøya				Kommune Lurøy		Områdenr.		
ID i Naturbase BN00091157		*Registrert i felt av: Maja S. Kvalvik & Marit Dyrhaug				Dato: 10.06.2013		
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Kvalvik, M.S. m.fl. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Bioforsk Rapport 8 (156).						Skjotselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -		
Hovednaturtype: D07 Kystlynghei - 80 %				Utforminger: D0707 Kalkfattig kysthei – 40 % D0708 Kalkfattig kystfukthei – 40 %				
Tilleggsnaturtyper:								
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper: H3 Fuktig lynghei H1 Tørr lynghei
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtekt		
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				

Områdebeskrivelse

Innledning

Områdebeskrivelsen er utarbeidet etter befaringen av Røssøya 10.06.2013 av Maja Sjöskog Kvalvik (Bioforsk) og Marit Dyrhaug (Norsk Landbruksrådgiving). Befaringen var en del av en omfattende kartlegging av verdifulle kystlyngheier på Ytre Helgeland i forbindelse med at kystlynghei er aktuell som utvalgt naturtype, jf. naturmangfoldloven § 52. Lokalteteten ble besøkt igjen av Annette Bär og Thomas H Carlsen (NIBIO) i september 2015 for å utarbeide skjøtselsplanen.

Områdebeskrivelsen og arealavgrensning fra 2013 videreføres bort sett fra noen presiseringer angående «bruk, tilstand og påvirkning» og «skjøtsel og hensyn».

Beliggenhet og naturgrunnlag

Røssøya ligger nordvest for Onøya i Lurøy kommune. Dette er en skrinng og kupert øy med mye bart berg. Utenfor lokaliteten i sørøst finnes flere nedlagte gårder. Berggrunnen består av granittisk gneis. Øya har UTM koordinater UTM33 0402853 Ø 7366455 N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er totalt ca. 908 daa, og består av ca. 80 % kystlynghei. Resterende 20 % består av trivielle fattige myrtyper og noe naturbeitemark som ikke ble undersøkt, samt en god del bart berg. Utforming i lyngheia er 40 % kalkfattig kysthei (D0707) og 40 % kalkfattig kystfukthei (D0708). Innmarksarealer er tatt ut av lokalitetsavgrensningen.

Artsmangfold

Øya ble ikke totalkartlagt, men er vurdert som homogen i artsutvalget og utforminger. Lyngheia har røsslyngdominans, sammen med krekling. Røsslyngen er stedvis noe gammel. Molte, heigråmose og torvull opptre som en mengdearter. Andre vanlige arter er tyttebær, rypebær, blokkebær, einer, skrubber, engfrytle, flekkmariehånd, tettegras, slåttestarr, bjønnskjegg og blåbær. I myrområder finnes en god del kvitlyng. To små naturbeitemarker finnes i sørvest og nordvest, men er ikke undersøkt nærmere. Det står en del rogn, bjørk og osp spredt i lyngheia og enkelte steder i tettere klynger. Også enkelte furutrær ble observert ved befarng.

Bruk, tilstand og påvirkning

Røssøya har en lang beitehistorie. Det er en fin helårsbeiteøy, med en god del grasrike innmarksbeiter som gir et bra sommerbeite i kombinasjon med røsslyngdominerte utmarksbeiter som gir vinterbeite. Øya har tidligere blitt helårsbeitet av ca. 50 gammelnorsk sau (GNS) i ca. 10-15 år fram til 2010. Norsk kvit sau (NKS) har beitet på øya i sommerhalvåret helt siden 1980. I dag er ca. 50 individer av NKS på sommerbeite og 25 søyer av GNS på helårsbeite. Ca. hvert 10. år blir øya brukt i én måned til vinterbeite av 1000-1500 reinsdyr (siste vinterbeiteperiode i 2013/2014). Reinlaven er så godt som nedbeitet etter forrige periode med reinbeite. Beitepresset med sau er vurdert til å være tilstrekkelig per i dag. Området er i hovedsak åpent, men enkelte steder i begynnende gjengroingsfase, med oppslag av bjørk, rogn,

osp og furu. Utenfor lokaliteten står en del lauv- og grantrær (sitka). Beitebruker har kvistet og tynnet (sitka)skogen i kantene. Sørøst på Røssøya finnes det noen hytter.

På Røssøya finnes det fornminner i form av en gravhaug fra jernalderen i sørøst, samt to gravfelt vest på øya fra førreformatorisk tid. Det finnes et torvuttak nord på øya.

Fremmede arter

En god del sitkagran står inntil innmarksarealene utenfor lokaliteten i øst/sørøst. Disse har delvis spredt seg inn i kystlyngheilokaliteten. Noen få småplanter av furu ble observert ved befaring på den nordlige delen av øya.

Skjøtsel og hensyn

Beitinga bør fortsette. Beitepresset er vurdert til å være tilstrekkelig per i dag, men en liten økning av antall GNS på sommerbeite vil hjelpe til å holde bjørkekratt nede. Det er også potensiale til å øke antall GNS på vinterbeite om noen år når røsslyngen har kommet for fullt tilbake etter tørkeskadene fra vinteren 2013/2014.

Det er ikke behov for sviing i de nærmeste årene. Selv om røsslyngen har fått noen tørkeskader vinteren 2013/14 har det kommet mange nye røsslyngskudd. Testing av sviing er imidlertid mulig i de sørvendte skråningene.

Gjengroing med bjørkekratt bør ikke øke. Det er også viktig at ikke sitkagranfeltene sprer seg utover dagens areal. Sitkagran som har spredt seg i lyngheia i sør anbefales fjernet.

Del av helhetlig landskap

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er vurdert til verdi B, viktig. På Røssøya finnes en jevn røsslyngbestand av varierende alder, inklusive enkelte plasser med relativt ung røsslyng. Lokaliteten er stor med sine 908 daa og brukes både som sommerbeite til NKS og som helårsbeite for GNS. Det finnes veldig lite av problemarten einer, men gjengroingstilstanden er i begynnende fase med en del lauvoppslag. Fremmede arter som sitkagran og noen furutrær (buskfuru) trekker ned verdien. Rødlistearter ble ikke funnet. Fjerning av sitkagran i lokaliteten og nøye overvåking av sitkautbredelsen med eventuelle nødvendige tiltak vil kunne øke verdien på sikt.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 01.11.2015

UTFORMET AV: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen

FIRMA: NIBIO, Tjøtta

UTM : 33W 0402853 Ø 7366455 N

Gnr/bnr.: 21/2, 21/89, 21/74 (hyttetomter i sør er ikke inkludert)

AREAL (nåværende): 908 daa

AREAL etter evt.restaurering:

Del av verneområde? Nei

Mål

Hovedmål for lokaliteten:

- Holde landskapet åpent uten gjengroing og innslag av fremmede arter
- Sikre god hevd av kystlyngheia

Konkrete delmål:

- Fortsette med beiting (med min. nåværende antall dyr)
- Øke antall GNS på sommerbeite for å forhindre spredning av bjørkekratt og vurdere en økning av antall GNS på vinterbeite om noen år
- Gjengroing med bjørkekratt skal ikke øke, men holdes nede ved tilpasset beitepress og evt. manuell rydding
- Testing av sviing (hvis ønskelig) for å se på regenereringspotensiale av røsslyng og for å skape et mosaikk av røsslyng i forskjellige aldersstadier

Tilstandsmål arter:

- Røsslyng skal forekomme i forskjellige utviklingsfaser i lyngheia
- Sitkagran skal ikke forekomme i lokaliteten

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Sitkagran skal ikke spre seg lenger inn i lokaliteten. Eksisterende spredning fjernes. Fjerning av spredningskilder i nærheten av lokaliteten

Aktuelle tiltak

	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad
Generelle tiltak: <u>Prioritet 1:</u> Beiting med 50 NKS på sommerbeite (mai-september) og minimum 25 GNS på helårsbeite. Sommerbeitesesongen skal vare lengst mulig utover høsten slik at dyrene beiter mest mulig på røsslyngen og kratt. <u>Prioritet 2:</u> Helårsbeite med GNS (ca 40-50 dyr) i tillegg til 50 NKS på sommerbeite	Årlig	908 daa
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Rydding av småplanter med sitkagran Småplanter med sitkagran bør fjernes ved å rive opp hele individer eller klippe med hekksaks ved bakkenivå før de setter frø Rydding/hogst av sitkagran Spredning av større sitkagran i kanten og innenfor lokaliteten skal fjernes. Kvistene bør fjernes eller samles i hauger og brennes Rydding av lauvskog Det finnes en del bjørkekratt i eller i kanten av lokaliteten som bør ryddes for å holde landskapet åpent Sviing. Få områder har behov for sviing. Dette skyldes mye bart berg, skrinne eller svært fuktige forhold. Selv om røsslyngen har fått noen tørkeskader vinteren 2013/14 har det kommet mange nye røsslyngskudd. Det ser ut til at røsslyngen vil være tilbake for fullt om noen få år og da i en forynget utgave. Testing av sviing er mulig for å se på regenereringspotensiale og for å skape en mosaikk av røsslyng i forskjellige aldersstadier. Sviing skal da skje innenfor små sviflater på 10-15 daa. Siden det er skrint med mye bart berg kan sviing sannsynligvis bare skje som punktsviing. Aktuelle sviflater i vedlegg 2, retningslinjer for sviing i vedlegg 4.	2016 2016+ 2017 etter behov og kapasitet hvert 5. år, avhengig av værforholdene og tilstand til røsslyng	Innenfor ca. 1,5 daa Innenfor ca. 4 daa 10-15 daa med utgangspunktet i svikartet i vedlegg

Utstyrskrav: Utstyr til sviing; propanbrennere, brannvifter.

Oppfølging

Skjøtelsesplanen skal evalueres innen: 5 år

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: tilstanden av røsslyng

Tilskudd søkt år: 2014   **søkt til:** utarbeiding av skjøtelsesplan

Tildelt år: 2015   **tildelt fra:** Tilskuddsordning for utvalgte naturtyper

Skjøtelsavtale parter: Ikke inngått skjøtelsavtale

Ansvar

Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen:

Beitebruker Yngve Bentzen har ansvar for iverksettelse av tiltak i lokaliteten.

Fylkesmannen i Nordland v/ miljøvernavdelinga har ansvar for oppfølging og veiledning i tråd med handlingsplan for kystlynghei.

KILDER

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).

Direktoratet for naturforvaltning 2012. Faggrunnlag for kystlynghei. DN-rapport.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA temahefte 12:1-179

Jordal, J.B. 2014. Faktaark for kystlynghei. Upublisert.

Kvalvik, M.S. m.fl. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Resultater fra kartlegging av kystlynghei fra Bindal i sør til Rødøy i nord. Bioforsk Rapport 8 (156)

Lyngstad, A., Moen, A. & Øien, D.-I. 2014. Faktaark for kystmyr. Upublisert.

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M. 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget.

VEDLEGG

Nr	Emne

1	Kart med arealavgrensning

2	Kart med skjøtselstiltak

3	Bilder

4	Sviing som skjøtelsesmetode, inkl. retningslinjer for sviing

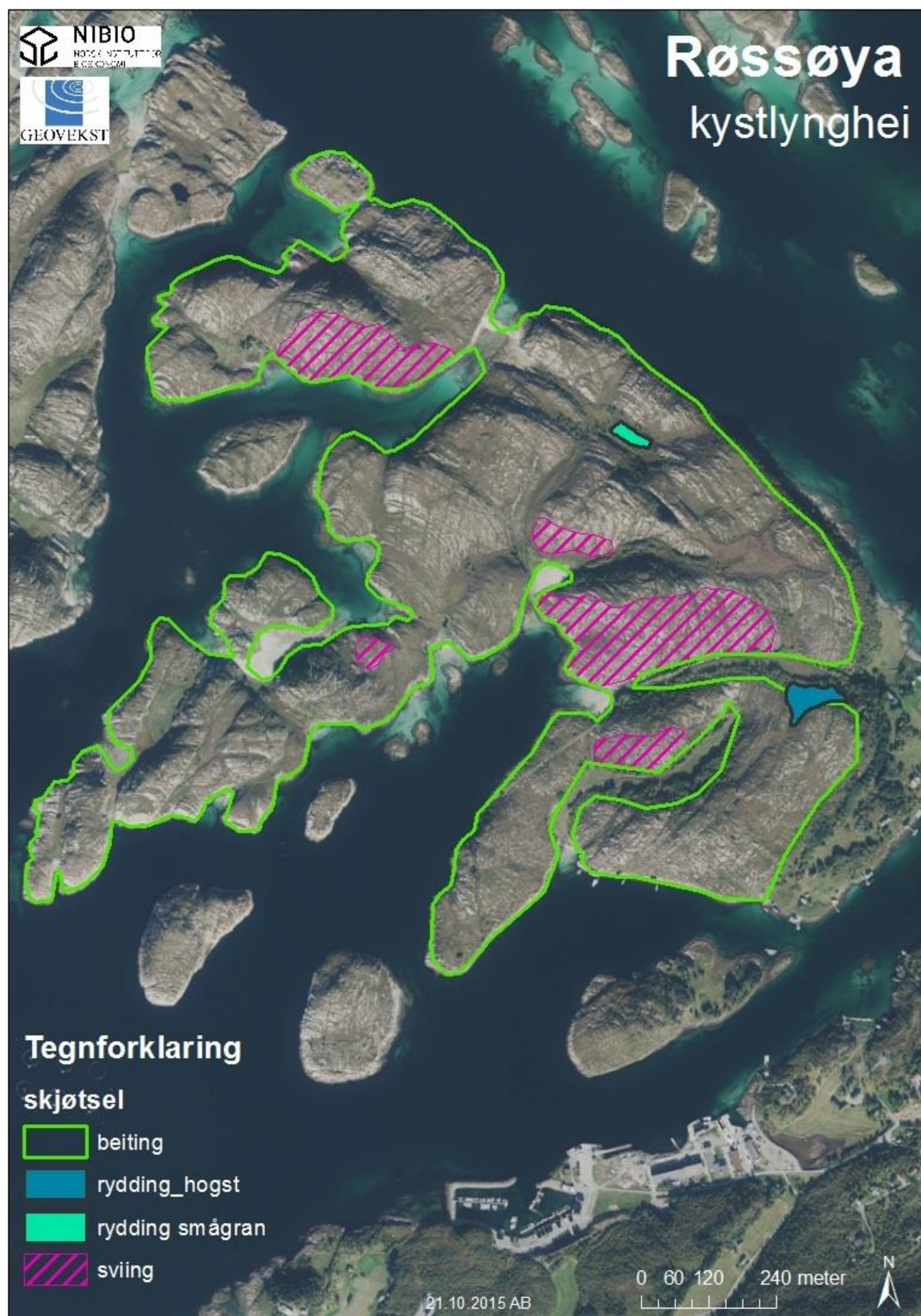

Vedlegg 1 – Kart med arealavgrensning

Vedlegg 2 – Kart med skjøtselstiltak

Vedlegg 3 – Bilder

Figur 1: Tørr kystlynghei finnes i de skrinne partiene mens fuktig lynghei danner et sammenhengende feltsjikt i laverliggende terreng (Foto: A. Bär).

Figur 2: Sviing er mest aktuell i de skrinne partiene hvor røsslyngen har fått noen tørkeskader fra vinteren 2013/14. Sviing kan være utfordrende siden det er skrint og vegetasjonsdekket ikke henger sammen. Nederst i skråningen ser det ut til at det er lettest å få til sviing (Foto: A. Bär).

Figur 3: I et lite parti på østsida av lokaliteten finnes det en del smågran som anbefales å rives opp som hele individer før de blir for stor og setter frø. (Foto: A. Bär).

Figur 4: Spredningen fra sitkagranfeltet lenger øst anbefales fjernet. (Foto: A. Bär).

VEDLEGG 4 – Sviing som skjøtselsmetode, inkl. retningslinjer for sviing

Lyngsviing som skjøtselsmetode – en kort introduksjon

Målet med lyngsviing er å forbedre beitet i lyngheier og sikre det biologiske mangfoldet. Røsslyng-planten taper beiteverdi når den blir gammel og forvedet og den bør derfor fornyes regelmessig gjennom sviing, normalt når den har nådd en alder på 15-25 år. I løpet av levetiden gjennomgår røsslyngen 4 faser, fra pionerfasen (0-6 år), byggefasen (6-15 år), moden fase (15-25 år) til degenererende fase (25 -50 år). I moden fase blir vedproduksjonen større enn bladproduksjonen. Det er nå sviing må til for å brenne bort den gamle forvedede røsslyngen og samtidig stimulere både nyspiring fra røttene og frøspiring fra frø lagret i jordsmonnet (Kvamme et al. 2009).

På Helgelandskysten og i Nord-Norge generelt vil røsslyngen vokse langsommere grunnet lave sommertemperaturer (Direktoratet for naturforvaltning 2012). Sammenlignet med Vestlandet er det derfor ikke behov for å brenne like ofte. Beitetrykk vil også påvirke og gi variasjoner i røsslyngens livssyklus. For svakt beitetrykk i en røsslynghei vil kunne gjøre at lyngen vokser hurtig, og gammel røsslyng vil tape beiteverdi. For sterkt beitetrykk vil kunne gjøre at røsslyngen blir utkonkurrert av gras, halvgras og urter.

Røsslyng er en brukbar beiteplante og det er de friske årsskudda, både langskudd og kortskudd, som hovedsakelig blir beitet. God beitetilgang i sommerhalvåret er viktig for at dyra skal ha god kondisjon når vinteren kommer. Det er først og fremst på vinteren at dyrene beiter på røsslyngen. Sviing av gammel røsslyng vil ved siden av å gi et bedre vinterbeite, bedre sommerbeitet ved at urter og gras vil utgjøre en større del av plantebestanden de første årene etter sviing. Både sviing og rydding er gode tiltak for bedring av beitekvaliteten sommerstid, i stedet for grøfting og planering i verdifulle lyngheiområder.

Det er viktig at lyngheiene beites etter sviing slik at trær og andre uønskede planter ikke etablerer seg i sviflatene. Det viktigste beitedyret i lyngheiene er utegangersauen som spiser av røsslyngen om vinteren. Helårs utegangersau foretrekker gras og urter om sommeren, mens om vinteren er det viktig med tilstrekkelige arealer med røsslynghei. En vedlikeholdt lyngheimosaikk gir den høyest mulige biodiversiteten hos kystlyngheiene og det beste beitet for helårs utegangersau. Brannflatene må ha begrenset størrelse for at en skal oppnå denne mosaikken. Dette er også viktig fordi store brannflater vil ta livet av mus, insekter og andre dyreslag som ikke klarer å flykte ut av brannfeltet eller ned under bakken. Med en småskala mosaikk vil også innvandringen av planter og dyr gå hurtigere til de nysvidde, mer næringsrike, feltene. Det er likevel viktig å ta hensyn til sviing i områder med svært mye gammel røsslyng (store gamle røsslyngstammer mer eller mindre uten blad). I disse kan størrelsen på sviflatene økes noe for å forhindre at beitetrykket blir for stort på små sviflater i etterkant av sviing, da det vil spire mye ung og fristende røsslyng. Det er avgjørende å nøye følge med beitetrykket etter sviing, for å unngå at sauen beiter for mye slik at de unge røsslyngskuddene ikke rekker å etablere seg.

På Helgeland blir ikke røsslyngplantene like store sammenlignet med Vestlandet, og andelen brennbar ved i de gamle plantene er ikke like høy. Det kan derfor oppleves som om det er vanskelig å få fyr på lyngheiene her i nord. I gras- og urterike heiområdene er det også en mindre andel røsslyng, og et sammenhengende brennbart vegetasjonsdekke er derfor mer sjeldent. Det er avgjørende at lyngbuskene over jorda er tørre nok for å få fyr, og at jordoverflaten er tørr nok for at mosedekket skal brenne. Det er derfor bra hvis man utfører sviing etter noen dager med vind. I gamle dager sa man at det skulle ha blåst nordavind i minst tre dager før lyngsviing (Norderhaug et al. 1999). Sviingen foretas best i vintermånedene februar og mars, men er det mye snø kan det utsettes til begynnelsen av april. Vær oppmerksom på hekkende fugl og gjeldende regler for åpen brenning (se Retningslinjer for sviing lenger ned). Det er også mulig å svi sein høst. For å ha kontroll over brannen er det viktig at det er tørt i jordbunnen, eller at den er våt, slik at ikke jorda får for høy temperatur og ilden sprer seg ukontrollert. Frossen eller våt jordbunn vil også hindre at humusen med frøbanken vil brenne opp.

På selve dagen før sviing er det fint hvis vinden er jevn og stabil og av passe styrke. Svak vind vil gjøre at lyngen brenner dårlig, og svak vind skifter lett retning. Vinden bør heller ikke være for sterk. Da flytter brannfronten seg så hurtig at brannen blir ufullstendig, en kan også lett miste kontroll på brannen. Tradisjonelt sa man at passe vind var laber bris. For å få slukket brannen må man før sviing planlegge å svi mot en naturlig avslutning i terrenget, for eksempel toppen av en haug, bart berg, myrområde eller sjø. Hvis ikke dette er mulig, bør man svi av små branngater i kantene og i enden før en svir av det store feltet.

Terrenget bestemmer hvor mange personer som trengs ved sviingen. En åpen mark uten naturlige grenser for brannen krever flere personer for å kontrollere flammene sammenlignet med avsviing av et nes ut mot sjøen der det kan holde med en eller to personer.

Retningslinjer for sviing

(redigert etter SNO-retningslinjer, gjeldende fra 2011)

Det formelle

- Det er kommunen som er myndighet vedr. åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom «forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner». Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon for forbudet.
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Naboer og grunneiere skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Kontakte Statens Naturoppsyn (SNO) v/Runar Omnøy for å avklare forekomst av og behov for hensyn til fugl i området.
- Kontakt evt. også Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Planlegging

- Antatt svisyklus ligger generelt i Norge på omtrent 15 år, i Nord- Norge noe lenger. Men hvor ofte en bør svi samme delflate avhenger av røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Sjekk røsslyngtilstanden: gammel og grov røsslyng bør brennes, men regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng i området brennes før ny kommer tilbake. Vær oppmerksom på at planteproduksjonen er lav det første året etter sviing. Det er også viktig å huske på at der målsetningen er å bevare kystlynghei bør en i utgangspunktet ikke svi samme flate oftere en hvert tiende år. For hyppig lyngsviing fører til utvasking av plantenæringsstoffene.
- Planlegg godt hvor det skal brennes (se vedlegg 2 med anbefalte sviområder) – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Sviing i lynghei bør skje i mosaikk med flater på maks 10-15 dekar for å få best mulig variasjon. I områder med svært mye gammel røsslyng (store gamle røsslyngstammer mer eller mindre uten blad) kan sviflatene økes noe for å forhindre at beitetrykket blir for stort på små sviflater i etterkant av sviing, da det vil spire mye ung røsslyng. Det er avgjørende å nøye følge med beitetrykket etter sviing, for å unngå at sauen beiter for mye slik at de unge røsslyngskuddene ikke rekker å etablere seg.
- Svi ikke to nabosviflater etter hverandre. Det anbefales å vente 3-5 år før en svir nabosviflaten. Vindstyrken og -retning vil imidlertid avgjøre hvor det er best å svi (vanligvis brenner man med vinden). Det viktigste er å få svidd! Dette betyr at man kan være noe fleksibel med den endelige avgjørelsen av hvilken sviflate som skal svis av, avhengig av tilgjengelighet av eventuelle naturlige avslutninger for flammene.
- Ha en plan for hvordan brannen skal slukkes. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter, bart berg eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 meter. Branngater skapes ved å svi av flater samme år som sviinga eller året før. Svi branngatene i svak vind og om mulig mot vindretningen, slik at vegetasjonen brenner langsomt med relativt høy varme.
- Utstyr som trengs til sviing: gassbrenner/blåslampe for å få fyr, og brannslukkere. Brannslukkerne består av en metallplate montert på et langt skaft. Det anbefales å bruke de langskaftede skogbrannvisperne som brannvesenet bruker. Kontakt brannvesenet for lån eller kjøp av disse. Et godt alternativ er aluminiumspader på lange skaft. Flammene slukkes med brannvifte/aluminiumspade gjennom å «slå» på flammene slik at de kveles.
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (seint høst til tidlig vår fram til senest 15. april). Senere må man søke spesielt om tillatelse (Fylkesmannen).
- Det bør vises særlig aktsomhet ved sviing på tynt jordsmonn av hensyn til fare for erosjon og skader på fjell.
- Busker av vanlige treslag på over en meter skal kappes og fjernes før eller etter sviing i områder som er viktig for beiting, biologisk mangfold eller friluftsliv.
- Ta hensyn til fugl. Brenning skal skje før hekketiden. Vær obs på at noen arter, for eksempel havørn, legger egg allerede i mars.
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner. For å bevare kulturminner skal det ikke brennes helt inntil disse. Dette skjer for eksempel ved at det finryddes en sone på bakken på 1-3 meter rundt kulturminner før brenning.

Under brenning

- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker. Kunstfiber smelter lett.

- Begynn tidlig for å utnytte dagslyset! Det kan ta lang tid å få slukket brannen og en bør sette av hele dagen.
- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke.
- Vanligvis brenner man med vinden. Vurderingen av hvilken retning flammene skal gå avhenger også av sviflatens topografi, fuktighet og branngater/naturlige grenser. Det kan være enklere å få lyngheia til å brenne i oppoverbakke. Men vær oppmerksom på at flammene sprer seg mye raskere oppover en bakke enn nedover. Flammene sprer seg også betydelig raskere med vinden enn mot vinden. Det er viktig å ha arealet under full kontroll, f. eks. at det er omringet av snø eller har naturlige eller skapte grenser/branngater. Ved usikkerhet er det bedre å tenne på øverst i terrenget og/eller brenne mot vinden. Det vanligste er likevel å la brannen følge vindretningen.
- Ha godt mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lang skaft, snøskuffer etc.).
- Bruk gassbrenneren/blåselampen til å tenne på flere steder ved siden av hverandre slik at det hurtig danner seg en brannfront. Dette vil gi en mer fullstendig brenning, da den intense varmen fra brannfronten gjør at vegetasjonen tørker noe før den tar fyr.
- Da brannen er startet og brannfronten er skapt slukker man den brannfronten som brenner i feil retning, og følger etter på begge sider for å forhindre at brannfronten får utvikle seg mot sidene.
- Kartavgrensete sviflater kan inneholde en del myrpartier og annet som ikke kan/må svis. Det viktigste er å fornye røsslyng og holde ned gjengroingsarter. Punktvis der det trengs. Dette gjelder spesielt i kuperte områder med fuktigere søkk mellom lyngtuene.
- Slukk omtrent to timer før det blir mørkt, og bruk tiden på å kontrollere at alt er under kontroll. Det er lettere å se røyk i dagslys.
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden ved å «slå» på flammekilden slik at ilden kveles. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke.
- Tar det fyr i maurtuer vær oppmerksom på at disse kan ulme i dagevis hvis man ikke svir av all vegetasjon/material som kan brenne.

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket. Brann i humusen vises ved at det kommer opp litt røyk fra bakken. Disse «underjordiske» brannene kan spres ukontrollert hvis man ikke forsikrer seg om å slukke ved å trampe på bakken.
- Ha nok beredskap ved behov for etterslukking.
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Naboer og grunneiere skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Fjern døde busker og kvister. Døde busker som står igjen etter sviing kan ellers forårsake jurbetennelse som en følge av stikk- og rispskader hos dyr som går på beite i disse områdene. Eventuelle busker og trær som ikke allerede er blitt fjernet før sviing anbefales også fjernet.
- Tegn inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent!
- Svidde felt bør sjekkes for uønsket oppslag av fremmede og problematiske arter og trær 2-4 år etter sviing, og eventuelle oppslag ryddes. Hvis oppslag av trær ikke blir nedbeitet kan en oppjustering av beitetrykket hjelpe.

Spesielle hensyn for Røssøya

Siden området ikke har blitt svidd før/i nyere tid må man samle erfaring i de første årene om:

- Hvordan sviing fungerer, f.eks. der det er skrint kan det være vanskelig å sette fyr på vegetasjonen og hvorvidt flammene kan gå videre uten å slukne med en gang.
- Hvor raskt røsslyngen og annen vegetasjon regenereres etter sviing.
- Hvor ofte man bør svi samme delflate. Dette er avhengig av røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Antatt syklus ligger mellom hvert 15. og 20. år.